

Hiri-garapen nahasiaren ondorio gazi-gezak

Otxarkoaga auzoa monumentu ote?

Isusko Vivas

LUZAROAN Bilboko inguraldeak izan ziren mutur adierazkor baten altxatu zen auzune populatu, aspaldiko egoera urbano larriari nolabaiteko konponbidea—azalekoa bada ere— emango zion barne-erreforma abiatu du Bilboko Udaleko Obra eta Zerbitzuetaiko Sailak, helburu horrekin Otxarkoagan eragingo zuen berreskurapen plangintza urbanistikoa eguneratuz. Hala izanik, birmoldaketa 1990eko hamarkadan hasi bazen ere, mende berriaren lehenengo urteetan lortuko zuen aurrerapen nabarmena. Ingurumari bide-sareak, oinezkoentzako pasealekuak eta etxebizitzak blokeen arteko espazio libreak (sarrerarako pasabide egokiak) zein hutsuneak (mendi-magaletan gelditutako 'patio ingeles' umel eta hezeak) nahi izan zituzten zaharberritu, zoladura eta hiri-altzariak aldatzarekin batera argiztapenari eta lorategien hornikuntzari garrantzia emanez, batez ere hiri-espazio deprimituenetako biztanleriari gune duinagoak eskaintzeko.

Herrilan horiek bizpahiru faseetan banatuko ziren eta beste horrenbeste eparantza berri izango ziren, batik bat, Otxarkoagako anabasan hiri-egitura ordenatua goa baimenduko zutenak, erdigu-ne emblematikoak (merkatau eta haren gainean oraintsu eraikitako pergola zirkularra) bazterreko zonaldeekin lotuz. Hiru plaza horietan parte arras desberdinak leudeke; bai Bartzelonan ospa bereganatu zuten 'barruti gogorren' tankerakoak eta baita gure inguruan ezagunagoak edota onartuagoak ditugun lorategi era-

Elementu urbanoen presentzia oparoa kontrolik gabeko hirigintzak utzitako zirrikietan

koak. Lurraldeak inposatutako kota diferentziak saihesteko jesarlekuak dituzten eskailerak, maldadigogailuak eta espaloietako berrikuntza-obrak nabariak izan dira, aparkalekuak eta autoen joan-etorria ere zeharo hobetuz (metroaren esperan). Interbentzio hauen guztien jarraipena ziurtatzeko komisio berezia antolatuta zuten, bertako familien bilkurarekin nahiz udal talde politikoetako ordezkariekin.

Txaboletatik liburutegietara

Duela zenbait hilabete Otxarkoagako Kultur Etxean eta Bidebarrieta Kulturunean historia libururik interesgarri baten aurkezpena izan genuen; El Poblado Dirigido de Otxarkoaga: Del Plan de Urgencia Social de Bizkaia al Primer Plan de Desarrollo Económi-

co. Saio xelebrea benetan, Hirigintza Saileko zinegotziarekin, Otxarkoagako auzokideen elkartearekin eta batez ere hiritarren partehartze aktiboarekin. Luis Bilbao Larrondo historiagile gazteak idatzitakoa, Bilboko etxebizitzaz burutu duen tesi-ikerketak sakon baten atala izan da, Udalak argitaratua 2008an. Horixe da, hain zuzen, lan honek daraman azpititulua: La vivienda en Bilbao (1959-1964).

XX. mendeko 60. hamarkadak zuzen-zuzenean harrapatzen du Otxarkoagan nozitutako txabolismoaren amaiera eta auzo berriaren agerpena. Urte horietan atzematen zen lurzuaren gabeziak Bilbo Handiko Eskualdearen Antolaketarako Egitamua Orokorrean—garaian existitzen zen tresna ia bakarra—berrikuspenak eta eraldaketak

an eta merkeean bizi-kondizio minimoekin alokatzeko asmoen paradigma.

Zenbait hamarraldiren ondoren, interes kontrajarriek nola topo egin dezaketen argiro ikusi genuen Luis Bilbaoren hitzaldiaren osteko debatan. Adituek Otxarkoagako hainbat eraikinen balio arkitektonikoa goraiatu zuten, 'altxor' horien guztien babeserako arauak aldarrikatu; Dokomomo arkitekturen modernoaren katalogoziorako egitasmoen ildoan. Aitzitik, laztasunak sufritu dituzten auzotarrek Otxarkoagak gaurdaino izan dituen arazoez mintzo ziren: planifikazio eta urbanizazio oso eskasak, 40 eta 50 metro karatu bitarteko etxeen kalitate urria, eraikuntzako materialen pobrezia, edozein esku-hartzerako zailtasunak eta abar. Iritziaz aho batekoak eta homoge-

Bihurtu zen jende multzo handia modurik azkarrenean eta merkean bizi-kondizio minimoekin alokatzeko asmoen paradigma

egitera bultzatu zituen agintariak. Atenas-eko Gutunetik eratorritako arkitektura eta hirigintza modernoaren premisen oihartzunak era txit kaskarrean eta axolagabeki aplikatu ziren frankismoaren menpean zegoen estatu espainiarreko hamaika tokitan. Tipologia aldetik anizkoitzak badira ere, hor ditugu, besteak beste; Altamira, Rekaldeberri edota Uretamendiko adibide aipagarriak Bilbon. Izan ere, Otxarkoaga bihurtu zen jende multzo handia modurik azkarrene-

neok ez baziren ere, gehiengoak esaten zuen bakarrik falta zitziela babes-legeak 'jasan' behar izatea eta parte hartu zuten arkitektoei 'monumentuak' eregitea. Nola edo hala, badirudi Luis Bilbaorena ez dela izango Otxarkoaga gaitzat duen liburu bakarra. Beste batzuk ere badaude (sortzeaz edo sorberri) eta litekeena da mende erdiko gutxi espere eta gero, Otxarkoagak ez bakarrik Bilboko baizik Euskal Herriko zein erbeste arkiteturaren meretzitako lekua izatea.

Bilbo, atzerritarren gida / Bilbao, guía de forasteros

S. Calleja

EL portugalujo Jose Antonio Zunzunegui (1901-1982), académico de la lengua y autor de un sinnúmero de novelas, se declaró en sus obras un juglar de la Ría y de su auge industrial, del que participó su familia y que retrató con entusiasmo y no sin cierto recelo y rechazo hacia el nuevo paisaje urbano que traían consigo los barcos y los trenes en obras como *Vida y paisaje de Bilbao* (1931) y en novelas ambientadas en la Villa como *El camión justiciero* (1956) o su trilogía de una serie de *Cuentos y patrañas de mi ría* (1935-42-44). Una selección de esos recuerdos y anécdotas se recogen en el libro *Bajo mi cielo metalúrgico*, editado por "El Cofre del Bilbaino" en 1963.

"A lo largo de la ría, entre Portugalete y Bilbao, bajo un cargadero, junto a los cobertizos del muelle o enfrente de las grandes fábricas, anclan los barcos de otros países. Holandeses y alemanes, con carga general; buques noruegos, atestados de pino tea hasta el puente; americanos, ingleses que, a veces, arribaban con carbón para volver siempre

Taberna típica de Axpe. Martínez Taubmann

Juglarías de la Ría

con hierro. En cada recoveco de la ría se levanta el casco de un barco. Atracan en los cargaderos de Galdames, descargan en el muelle de Ripa o esperan turno en Triano o en la Orconera...

En el invierno, sobre popa, ondea su bandera deslucida por la tristeza del tiempo.

Los días claros, se ve a sus marineros en mangas de camisa y con bombín, colgados de un andamio, pintarrajeando el casco de sus buques y al paso de los trenes volverse joviales, saludando con sus sombreros y sus brochas.

Los domingos y días festivos, estos marinos de los barcos americanos, de los vapores holandeses, de los buques ingleses, necesariamente se emborrachan. Las tabernas de Erandio, Zorroza, Axpe, y el muelle de Ripa, saben de estos muchachos hiperbóreos, de testa rubia, que abren ante el chiquito de Rioja sus ojos azules, cargados de alcohol y de nostalgia de otras nieblas.

De anochecida, salen vacilantes de las tabernas; un grupo de mocosos los persigue; voces infantes horadan el silencio reposado de la ribera: 'inglis un peny, inglis un peny, inglis un peny, inglis un peny'.

Lo más frecuente es que llueva; a veces se pierde uno del grupo, que queda pateando en algún charco o aguazal.

De cuando en cuando, los serenos tropiezan con alguno de estos marineros tumbado entre los fardos del muelle. La borachera no le dejó llegar hasta el barco. Con mucha dificultad lo llevan a la Casa de Socorro. (...)

Pero mientras tanto, a nuestro puerto, entre Portugalete y Bilbao, seguirán llegando todos los días, todos los meses, todos los años, barcos ingleses, noruegos y holandeses, con carga general.

Juan Antonio Zunzunegui,
Marinos de puerto o en
Bajo mi cielo metalúrgico, 1963